

Kuusamon Pyhälahden raha-aarten konteksti – arkeologinen kenttätutkimus kesällä 2006

Arkeologian laboratorio
FT Jari Okkonen
Toukokuu 2007

SISÄLLYS

ARKISTOTIEDOT	3
ABSTRAKTI	5
JOHDANTO	6
TUTKIMUSKOHTEET	7
Pyhälammen N-ranta [167]	7
Pyhäniemi N-ranta [169]	8
Pyhålahti NE-ranta [96]	8
Pyhålahti (Ristikangas) [29]	10
YHTEENVETO	12
TAULUKOT	13
KARTTALUETTELO	14
KUVALUETTELO	14
KARTAT	17
KUVAT	26
LIITE	

UMLD 23.4.2008

ARKISTOTIEDOT

KUUSAMO KANTOKYLÄ PYHÄLAMMEN N-RANTA [167]

Kuoppajäännöksen kartoitus ja näytteenotto 14.-25.8.2006

Peruskartta: 4524 01 KUUSAMO
Koordinaatit: x= 7317 42
y= 4469 93
z= 255 (N60)

Tila: 10:11 ja 10:14

Kuvadokumentaatio: Diapositiivit: 270103-270176 (Oy.ark. lab.)
MV-kuvat: Kansio 9 sivut 70-72 (Oy. ark. lab.)

Aiemmat tutkimukset: Mika Sarkkinen, inventointi, 1999

Aiemmat löydöt: -

KUUSAMO KANTOKYLÄ PYHÄNIEMI N-RANTA [169]

Esihistoriallisen asuinpaikan kartoitus ja koekuopitus 14.-25.8.2006

Peruskartta: 4524 01 KUUSAMO
Koordinaatit: x= 7317 44
y= 4469 30
z= 255 (N60)

Tila: 10:27

Kuvadokumentaatio: Diapositiivit: 270103-270176 (Oy. ark. lab.)
MV-kuvat: Kansio 9 sivut 70-72 (Oy. ark. lab.)

Aiemmat tutkimukset: Mika Sarkkinen, inventointi, 1999

Aiemmat löydöt: Kvartsi-iskoksia, hiiltä ja palaneita kiviä (jätetty paikoilleen)

KUUSAMO KANTOKYLÄ PYHÄLAHTI NE-RANTA [96]

Esihistoriallisen asuinpaikan kartoitus ja koekuopitus 14.-25.8.2006

Peruskartta: 4524 01 KUUSAMO
Koordinaatit: x = 7317 56
y = 4469 64
z = 255-257,5 (N60)

Tila: 15:2 Rantala

Kuvadokumentaatio: Diapositiivit: 270103-270176 (Oy. ark. lab.)
MV-kuvat: Kansio 9 sivut 70-72 (Oy. ark. lab.)

Aiemmat tutkimukset: Aarni Erä-Esko, inventointi 1975
Mika Sarkkinen, inventointi, 1999

Aiemmat löydöt: Kvartsi-iskoksia ja palaneita kiviä (jätetty paikoilleen)

KUUSAMO KANTOKYLÄ PYHÄLAHTI (RISTIKANGAS) [29]

Raha-aarteen löytöpaikan kartoitus ja koekuopitus 14.-25.8.2006

Peruskartta:	4524 01 KUUSAMO
Koordinaatit:	x= 7317 60 y= 4469 68 z= 257,5-260 (N60)
Tila:	15:2 Rantala
Kuvadokumentaatio:	Diapositiivit: 270103-270176 (Oy. ark. lab.) MV-kuvat: Kansio 9 sivut 70-72 (Oy. ark. lab.)
Aiemmat tutkimukset:	J. L. Lukkarinen ja K. P. Perttunen, tarkistus 1917 ja 1926 Aarni Erä-Esko, inventointi 1975 (1956) Mika Sarkkinen, inventointi, 1999
Aiemmat löydöt:	KM 3307 Hopearahoja yht. 288 g, 409 kpl.

ABSTRAKTI

KUUSAMON PYHÄLAHDEN RAHA-AARTEEN KONTEKSTI – ARKEOLOGINEN KENTTÄTUTKIMUS KESÄLLÄ 2006

KUUSAMO KANTOKYLÄ PYHÄLAMMEN N-RANTA [167]
Pk. 4524 01 KUUSAMO
x= 7317 42; y= 4469 93; z= 255 (N60)
Kuoppajäännöksen kartoitus ja näytteenotto

J05 01 0167

KUUSAMO KANTOKYLÄ PYHÄNIEMI N-RANTA [169]
Pk. 4524 01 KUUSAMO
x= 7317 44; y= 4469 30; z= 255 (N60)
Esihistoriallisen asuinpaikan kartoitus ja koekuopitus

J05 01 0169

KUUSAMO KANTOKYLÄ PYHÄLAHTI NE-RANTA [96]
Pk. 4524 01 KUUSAMO
x = 7317 56; y = 4469 64; z = 255-257,5 (N60)
Esihistoriallisen asuinpaikan kartoitus ja koekuopitus

m/ -rek. J05 01 0096

KUUSAMO KANTOKYLÄ PYHÄLAHTI (RISTIKANGAS) [29]
Pk. 4524 01 KUUSAMO
x= 7317 60; y= 4469 68; z= 257,5-260 (N60)
Raha-aarten löytöpaikan kartoitus ja koekuopitus

J05 04 0029

Oulun yliopiston arkeologian laboratorio suoritti arkeologiseen kartoitukseen ja näytteenottoon keskittyneen pienimuotoisen kaivaustutkimuksen neljässä Kuusamon Pyhälahden alueen muinaisjäännöskohteessa elokuussa 2006. Tutkimuksen johtajana toimi FT Jari Okkonen. Muinaisjäännöskohteet sijaitsevat lähellä toisiaan Kuusamon taajamasta noin 6 km itään. Tutkimuksen kustannuksista vastasi Oulun yliopisto. Kuusamon kansanopisto tarjosi yhdeksänhenkiselle tutkimusryhmälle majoituksen ja ruoan.

Kuusamon Pyhälahden raha-aarre löydettiin vuonna 1896 ja se koostuu saksalaisista, arabialaisista, englantilaisista ja tanskalaisista rahoista. Yhteensä kokonaisia tai katkelmallisia rahoja on 409 kappaletta. Löytö ajoittuu 1000-luvun loppuun. Vuonna 1999 Mika Sarkkisen suorittamassa muinaisjäännösten inventoinnissa alueelta löydettiin lukuisia esihistoriallisia kuoppajäännöksiä. Löytöpaikka ei siis ole yksittäinen ilmiö, vaan sen ympärillä näyttäisi olevan merkkejä sekä kivikautisesta että varhaismetallikautisesta asutuksesta. Kesän 2006 kenttätutkimuksen tavoitteena oli selvittää raha-aarten löytöpaikan läheisyydessä olevien kuoppajäännösten ajoitusta ja luonnetta.

Löydöt: KM 36661:1-4 ja KM 36662:1-3

Ajoitus: kivikausi/varhaismetallikausi

Kaivetun alueen laajuus: 19 m²

Kenttätöaika: 14.-25.8.2006

Tutkimuskustannukset: Oulun yliopisto arkeologian laboratorio

Tutkimusraportti: J. Okkonen 18.5.2007 Museovirasto, arkeologian osasto, topografinen arkisto

JOHDANTO

Oulun yliopisto suoritti arkeologista kartoitusta ja näytteenottoon keskittyneen pienimuotoisen kaivaustutkimuksen neljässä muinaisjäännöskohteessa Kuusamon Pyhälahden alueella elokuussa 2006. Tutkitut kohteet olivat Pyhälammen N-ranta, Pyhäniemi N-ranta, Pyhalahti NE-ranta ja Pyhalahti (Ristikangas). Pyhälammen Ristikankaan kohteesta löydettiin vuonna 1896 hopea-arre, joka koostuu saksalaisista, arabialaisista, englantilaisista ja tanskalaisista rahoista. Yhteensä kokonaisia tai katkelmallisia rahoja on 409 kappaletta. Löytö ajoittuu 1000-luvun loppuun. Vuonna 1999 Mika Sarkkisen suorittamassa muinaisjäännösten inventoinnissa löytöpaikan lähetyviltä löydettiin lukuisia esihistoriallisia kuoppajäännöksiä. Kesän 2006 kenttätutkimuksen tavoitteena oli selvittää raha-aarten löytöpaikan läheisyydessä olevien kuoppajäännösten ajoitusta ja luonnetta. Tutkimuksen johtajana toimi FT Jari Okkonen ja muissa tehtävissä toimi seitsemän perustutkinto-opiskelijaa ja yksi jatkotutkinto-opiskelija. Tutkimuksen kustannuksista vastasi pääosin Oulun yliopisto.

Kartoittamisessa käytettiin apuna takymetriä ja GPS-laitetta. Näytteenotto ja koekuoppien kaivaminen suoritettiin normaalisti lastaa ja lapiota käyttäen. Koekuoppien koordinaatit esitetään taulukossa 1. Puihin ja muuhun kasvillisuuteen kajoaminen pyrittiin minimoimaan mahdollisimman vähiin. Takymetrin käyttö kartoituksessa palveli erinomaisesti tässä asiassa. Yleiskartoitus voitiin molemmissa kohteissa suorittaa ilman peruslinjojen tekemistä. Kaikki kaivettu maa asetettiin pressuille, josta se kaivausten päätteeksi voitiin siististi lapioida takaisin. Muinaisjäännökset entisöitiin tutkimusten päätteeksi. Kartoitusta varten syvälle maahan isketyt puupaalut jätettiin paikalleen. Ne toimivat kartoituksen kiinteinä asemapisteinä ja tarpeen mukaan ne mahdollistavat mittaukset myös tulevaisuudessa (taulukko 2 ja kartta 9).

TUTKIMUSKOHTEET

Pyhälammen N-ranta [167]

Kyseessä on kolmen kuoppajäännöksen kohde, joka sijaitsee Pyhälammen pohjoispuolella lammen ja Pyhälahden väliseltä kannakselta 300 metriä itään. Kuopat ovat tiiviinä ryhmänä melko loivasti lampeen viettävässä rinteessä noin 30 metrin päässä tiestä. Lammen rantaan on matkaa saman verran. Kohteen maaperä on hiekkaa, ja metsätyyppi on kuiva kangas. Kuopat sijaitsevat vinossa muodostelmassa pitkä sivu itä-länsi-suuntaisesti.

Kuoppa 1 on muodoltaan pitkänomainen (E-W), mitoiltaan 4x2 m ja syvyydeltään 0,4 m. Tästä 11 m koilliseen sijaitsee kuoppa 2, joka on muodoltaan soikea (E-W) ja sen mitat ovat 4x2 m. Syvyyttä sillä on 0,7 m. Kuopasta 2 noin 11 m itäkoilliseen sijaitseva kuoppa 3 on muodoltaan soikea (E-W), mitoiltaan 4x2,5 m ja syvyydeltään 0,6 m. Tutkittavaksi valittiin ryhmän itäisin jäännös eli kuoppa 3, jonka keskiosaan mitattiin 2x1 m laaja itä-länsi-suuntainen koekuoppa (kartta 2 ja kuva 1). Se sijaitsi pitkin kuopan pituussuuntaan nähden. Lisäksi kuoppajäännöksen itä- ja länsipuolelle tehtiin yhteensä viisi 0,5x0,5 m laajaa koekuoppaa itä-länsi-suuntaisessa linjassa. Kuoppajäännöksen itäosan vallin kohdalle tehdystä koekuopasta 3 voitiin selvästi havaita kaksoismaannos. Palteen alla olevassa maannoksessa, kerrallisessa maanpinnassa, voitiin havaita hiilipalasia, joista tehtiin yksi C14-ajoitus (Hela-1313). Koekuopissa ei havaittu löytöjä. Myös hiiliesiintymät kuoppajäännöksen pohjassa näyttäisivät liittyvän jyrkkäreunaisen jäännöksen vähitellen tapahtuneeseen sortumiseen ja täyttymiseen.

Turpeen poistamisen jälkeen kuopissa voitiin havaita harmaa huuhtoutumiskerros (E-horisontti) jonka alapuolelta tavoitettiin rikastumiskerros (B-horisontti) ja pohjamaa (C-horisontti). Mineraalimaan poistaminen tapahtui lastoilla. Kuoppajäännöksen kohdalla edettiin noin 80 cm syvyyteen saakka. Kuopan ulkopuolella olevia koekuoppia kaivettiin noin 40 cm syvyyteen saakka.

Mikä sitten on kuoppien käyttötarkoitus? Kohteen topografia, sijoittuminen, muoto ja löydöttömyys näyttäisivät viittaavan pyyntikuoppiin. Merkillepantavaa on myös kuoppien täsmällinen määrämittainen etäisyys toisistaan. C14-ajoitus (Hela-1313, 3830+-45) ajoittaa kuopan kaivamisessa vallin alle jääneet hiilifragmentit kivikaudelle 2641–2145 eKr. tienoille.

Pyhäniemi N-ranta [169]

Kohde sijaitsee Pyhäniemen pohjoisrannalla ja se koostuu kahdesta asuinpainanteesta ja niiden yhteyteen kaivetuista kuoppajäännöksistä. Maanpinnalle havaittavissa olevat muinaisjäännökset sijaitsevat kahdessa keskittymässä Pyhälahden rantaan rakennetun kesämökin molemmin puolin. Kangas on pinnanmuodoltaan tasainen ja sen maaperä on hiekkaa. Kohteen metsätyyppi on kuivakangas. Tutkimuksessa keskityttiin kohteen läntisimpään asuinpainanteeseen (169 a). Se on muodoltaan pitkänomainen ja mitoiltaan 10x4 metriä. Syvyyttä asuinpainanteella on 0,5 metriä, mutta jäännöstä on ilmeisesti myöhemmin kaiveltu, sillä sen sisäpuolella on kaksi tai kolme kuoppaa. Nämä näyttäisivät muodostavan selvästi syvemmän kohdan asuinpainanteen keskelle. Asuinpainanne on rannan suuntainen ja sen etäisyys järvestä on vajaat 20 metriä.

Toimet kohteessa rajoittuivat koekuopitukseen ja näytteiden ottamiseen (kuva 2). Asuinpainanteen suuntaisesti määriteltiin neljä koekuoppaa, joista kaksi sijaitsi jäännöksen sisäpuolella (A3 ja A1/A2) ja kaksi ulkopuolella (A4 ja A5). Toinen painanteen sisäpuolella tehdyistä koekuopista oli kooltaan 2x1 metriä. Muut koekuopat olivat kooltaan neliömetrin (kartta 3). Kuopasta A4 löytyi yksi iskos (KM36661:1), mutta koekuoppa A5 osoittautui löydöttömiksi. Muinaisjäännöksen sisällä sijaitsevissa koekuopissa havaittiin sekä kvartsi-iskoksia (KM36661:2-3) että palaneita kiviä. Lisäksi koekuopassa A1/A2 havaittiin vanhempi – ilmeisesti Sarkkisen inventoinnissaan tekemä tarkistuskuoppa. Tämän asuinpainanteen keskelle tehdyn koekuopan länsiosasta havaitusta likamaaläiskästä löydettiin pieniä siruja palaneita luita, joita otettiin talteen ajoitusta varten. Asuinpainanteen länsipäässä sijainneessa koekuopassa A3 havaittiin myös kvartsi-iskoksia (KM 36661:4) ja palaneita kiviä. Pääosa löydöistä tuli esiin heti mineraalimaan pinnalta ja ylipäänsä löydöt näyttävät keskittyvän pintamaahan. Asuinpainanteen keskeltä löydetty eläimen luut ajoittuvat 2456–2033 eKr. (Hela-1305, 3780+-55).

Pyhälähti NE-ranta [96]

Kohde sijaitsee Pyhälahden pohjoisrannalla aarteen löytöpaikan välittömässä läheisyydessä. Alue on loivasti lahteen viettävää mäntykangasta, jonka maaperä on hiekaista moreenia (kuva 3). Kohde on inventoinnissa määritelty kivikautiseksi asuinpaikaksi jossa on kaksi maakuoppaa. Jälkimmäiset sijaitsevat asuinpaikan läpi rannansuuntaisesti kulkevan metsäkoneen ajouran eteläpuolella (kartta 4). Ajouralta Sarkkinen huomasi kvartsi-iskoksia kahdesta kohtaa. Toinen kuopista osoittautui kairauksen perusteella keittokuopaksi. Sen pohjalta voitiin havaita paksu palaneita kiviä

sisältävä hiilipitoinen kerros. Keittokuoppa on muodoltaan soikea ja se sijaitsee järven rannan suuntaisesti. Mitoiltaan se on 3x2 metriä ja syvyyttä jäännöksellä on 0,5 m. Jäännöksen pohjoispuolisen vallin päältä kulkee metsäkoneen ajoura. Toinen maakuoppa sijaitsee keittokuopasta noin 2 metriä etelään. Se on muodoltaan pyöreähkö ja halkaisijaltaan 2 metriä laaja. Syvyyttä sillä on 0,4 metriä. Eteläisemmän kuoppajäännöksen pohjasta ei kairauksessa havaittu hiiliä tai kiviä.

Keittokuopan keskelle poikittain kuopan suuntaan nähden määriteltiin 3x1 metriä laaja kaivausalue joka kaivettiin pohjamaahan saakka (kartta 5). Tutkimusalueen eteläosasta löydettyä kvartsi-iskosta (KM36662:1) lukuun ottamatta löytöjä ei havaittu. Kuopan hiilistä voitiin tehdä C14-ajoitus (Hela-1312, 1975+-40) joka ajoittaa kohteen varhaismetallikaudelle ajanjaksolle 53 eKr. – 125 jKr. Kyseessä on kooltaan pieni keittokuoppa, jonka keskiosan palaneiden kivien määrä oli noin 50 litraa. Silmiinpistävää oli myös palaneiden kivien vähäisyys vallissa ja metsäkoneen ajouralla. Keittokuopalle tyypillisesti muinaisen tulenpidon jäljet olivat selvästi nähtävissä – näitä olivat punaiseksi palanut maa ja runsas hiilikerros (kartta 6).

Keittokuopan pohjoispuolelle metsäkoneen ajouralle tehtiin itä-länsi-suuntaisessa linjassa kolme koekuoppaa (A, B ja C), joiden mitat olivat 0,5x1 metriä. Näistä läntisin (A) omasi neljä kvartsi-iskosta (KM36662:2). Järveen viettävään rinteeseen tasaiseen kohtaan tehtiin yksi neliömetrin koekuoppa, jota kaivettiin B-horisonttiin saakka ilman löytöjä. Samaan kohteeseen on luokiteltava vielä kaksi koekuoppaa (D1 ja D2), jotka tehtiin lahden itärannalle kapeaan kannakseen. Näistä toisesta (D2) löydettiin yksi kvartsi-iskos (KM36662:3), mikä viittaisi siihen että asuinpaikka-alue jatkuu lahden pohjukkaan saakka. Kannaksen pohjoisreuna ojan pohjoispuolella on ollut erilaisen kaivamisen ja maanmuokkauksen kohteena viimeisten vuosisatojen aikana. Tästä kertovat koekuopista havaittu peltomaa ja alueen vanhat ojat.

Tutkimuksissa pyrittiin selvittämään miten kauas länteen asuinpaikka ulottuu. Tämä tapahtui paikantamalla ajouralla olevia kvartsi-iskoksia, palaneita kiviä ja palaneita luun kappaleita GPS-laitteen avulla. Esihistoriallinen asuinpaikka näyttäisi jatkuvan yhtenäisenä kuoppajäännöksistä ainakin 370 metrin päähän länsiluoteeseen. Tässä kohdassa metsäkoneen ajoura kääntyy pois rannasta minkä vuoksi havaintojen tekeminen asuinpaikkapinnasta on mahdotonta. Lienee todennäköistä että asuinpaikan länsireunaa ei tutkimuksissa tavoitettu.

Pyhälähti (Ristikangas) [29]

Pyhälähden raha-aarre löydettiin vuonna 1896, kun Herman Nikka niittopuuhiensa lomassa tasoitti sammaloitunutta mätästä ja sattumalta paljasti ohueksi kuluneita hopearahoja ja niiden kappaleita. Kuusamon Pyhälähden raha-aarre löydettiin vuonna 1896 ja se koostuu saksalaisista, arabialaisista, englantilaisista ja tanskalaisista rahoista (kuva 5). Yhteensä kokonaisia tai katkelmallisia rahoja on 409 kappaletta. Löytö ajoittuu 1000-luvun loppuun. Löytöpaikka Pyhälähdenkorpi on vanhaa niittyä, josta on näkymä Pyhälähden rantaan. Kohteen topografia on loivapiirteistä, eikä alueella ole huomattavia maamerkkejä.

Oulun kuvernöörille tekemänsä löytöilmoituksen loppuun Kuusamon nimismies liitti lauseen: "Samalla saan nöyrimmästi ilmoittaa että n. 50 m päässä siitä paikasta, josta rahat on löydetty, löytyy huoneen muurin sija, jommoisia kansa täällä nimittää lappalaisten asunnoksi". Löytöpaikka tarkastettiin ja siitä tehtiin karttaluonnos vuonna 1917. Tarkastusten yhteydessä todettiin, että löytöpaikka sijaitsee Muojärven päähän Sossoniemeen vievän polun varrella. Kenttätutkimusten tavoitteena kohteessa oli paikantaa niityn rajat sekä selvittää tarkemmin löytöpaikan luonnetta.

Pyhälähden korpi erottuu yhä maastossa lähiympäristöä lehtipuuvaltaisempana ja maannokseltaan poikkeavana (kuvat 6 ja 7). Vanhan niityn alue on vielä paikallistettavissa ja siten myös aarteen löytöpaikka joka sijaitsee niittyalueen sisäpuolella. Ensimmäiseen karttaan merkitty ladon paikka näyttäisi hävinneen, vaikkakin alueella on muutamia miltei kokonaan maatuneita puukasoja, jotka voisivat liittyä siihen. Löytöpaikan halki virtaa pieni puro joka saa vetensä kohteen pohjoispuolella sijaitsevasta umpilammesta. Puron tuoma säännöllinen kosteus on muuttanut kohteen kasvillisuutta lehtomaisemmaksi ja niin muodoin maaperä on ollut alun perinkin muuhun kangasrinteeseen verrattuna multavampaa. Niityn aluetta pyrittiin hahmottelemaan tarkastelemalla kasvillisuutta ja ottamalla näytteitä maaperäkairalla (kartta 7, kartta 8 ja kartta 9). Havainnoilla pyrittiin määrittämään raja missä kasvillisuus vaihtuu kuivan kangasmetsän lajeista tuoreen kangasmetsän lajeiksi. Niityn alueella aluskasvillisuudessa esiintyy muun muassa lillukka, vadelma ja saniaiset.

Löytöpaikan luo samaan metsätraktorin ajouraan tehtiin kolme koekuoppaa C1, C2 ja C3 (kartta 4). Koekuopasta C1, joka sijaitsi kankaan rinteeseen tyvässä, havaittiin ilmeisesti pellon raivauksessa heitettyjä kiviä (kuva 8). Koekuopassa C2 voitiin selvästi hahmottaa peltokerros, jonka alapinnalla oli siellä täällä hiiltä (kuvat 9 a 10). Multavan

peltokerroksen alapuolella oli huuhtoutumiskerros, jossa voitiin havaita selvästi lapion tai kuokan jättämät jäljet.

Löytöpaikalla suoritettiin myös prospektointia metallinilmaisijalla. Toiminta rajoittui metsätraktorin kulku-uriin ja siten koneen vaikutuksesta kääntyneeseen maahan (kartta 7). Tuloksena oli runsaasti resentejä löytöjä, jotka liittyvät niittämiseen, laiduntamiseen, metsästyksen ja metsätyöhön. Prospektointilöydöt ovat kankirautainen pataketjun koukku, säilykepurkin peltiä, lehmänkellonkieli, tehdastekoinen valjasten hela, sinkkipeltiä, lukkoketjun osa, tehdasteosta rautalankaa, hevosenkenkä, hevosenkenkänauloja, viilan kappale, kärryn rautainen hela, rautanauloja, haulikon hylsyn kanta, lyttyyn ammuttu lintupatruunan luoti. Rautakauteen tai varhaiseen historialliseen aikaan liittyviä löytöjä ei havaittu. Kenttätöissä GPS-mittauksin ja takymetrikartoituksen avulla hahmoteltu niityn ja pellon alue näyttäytyy selvästi epämääräisempänä kuin 1900-luvun alussa tehty karttaluonnos vanhan niityn esittää (kartta 7, kartta 8 ja kartta 9). Vanhan pellon ja niityn seutu ovat metsittyneet viimeisen viidenkymmenen vuoden aikana ja maisema on siten muuttunut suuresti (kuvat 11 ja 12).

Kohteesta saadut havainnot voisi tulkita kertovan kehityskulusta, jossa lehtomaiseen multavaan paikkaan on tehty pieni lapiopelto, jota myöhemmin on käytetty niittynä. Peltovaihe on mahdollisesti aloitettu polttoviljelyllä. Niittyvaiheen alku saattaisi liittyä ajankohtaan jossa peltoviljely ja talonpoikainen talousmuoto on alkanut vakiintua. Tuolloin olisi siirrytty viljelyn kannalta edullisemmille paikoille – eli Kuusamon yhteisöjen asutusmalli jäsenyi ensisijaisesti viljelyn eikä kalastuksen tai pyynnin perusteella. Missä vaiheessa nämä muutokset ovat sitten tapahtuneet? Radiohiiliajoitusten ja paleoekologisen tutkimuksen vielä puuttuessa kysymys jää vaille täsmällistä vastausta. Houkuttelevalta tuntuisi ajatus että peltovaihe ajoittuisi jo 1600-luvulle ja niittyvaihe olisi 1800-luvun ilmiö. ”Lappalaisen muurin sijaa” ei kenttätöissä onnistuttu löytämään. Asian selvittäminen edellyttäisi laajempia kaivaustutkimuksia erityisesti Pyhälahden ja Pyhälammen välisen maakannaksen pohjoispuolella. Raha-aarre tuli esiin pintamaasta mätästä tasoitettaessa, mikä tarkoittaa, ettei kyse voi olla kovinkaan voimakkaasti tai täydellisesti muokatusta peltoalueesta. On myös mahdollista, että paikalla on ollut jokin maanmuokkausta vaikeuttanut este esimerkiksi rakenne, joka on estänyt aarteen varhaisemman löytymisen. Merkittävää on, että rahat löytyivät toistansa kanssa samasta kohtaa, eikä laajalta alueelta hajaltaan. Tärkeää kuitenkin on hopea-aarteen liittyminen muinaisjäännösmiljööseen, jossa on eri-ikäisiä ja erityyppisiä jäännöksiä.

YHTEENVETO

Pyhälähden aarteen löytöpaikan kenttätyöt toivat esiin uutta tietoa Kuusamon alueen menneisyydestä. Tutkimusruepeama oli lyhyt, ongelmasuuntautunut ja tarkasti kohdennettu. Pyhälähden ympäristö, joka aiemmin näyttäytyi pitkälti erämaatyypisenä luonnonmaisemana, hahmottuu nyt kerroksellisena kulttuurimaisemana. Aarteen löytöpaikan luona on havaittavissa selvät merkit niin kivikautisesta kuin varhaismetallikautisestakin asutuksesta. Pyhälämmen N-rannan pyyntikuopat ja Pyhäniemen N-rannan asuinpainanne ajoittuvat neoliittiseen kivikauteen 2500–2000 eKr. tienoille (kuva 13). Pyhälähden NE-rannan keittokuoppa ajoittuu varhaismetallikauteen 53 eKr. – 125 jKr.. Kohteen asuinpaikkapinta on todennäköisesti syntynyt pitkällisen mahdollisesti tuhansien vuosien asumisen tuloksena. Hopea-aarteen löytöpaikka sijaitsee maaston kohdassa, jota on muokattu pelloksi ja käytetty niittynä. Rautakauteen tai varhaiseen historialliseen aikaan ajoittuvia löytöjä ei tutkimuksessa onnistuttu löytämään. Kysymys onko Pyhälähden seutu ollut asuttuna yhtäjaksoisesti kivikaudesta rautakaudelle ja historialliseen aikaan jää vielä ratkaisematta. Se edellyttäisi laajempia arkeologisia ja paleoekologisia tutkimuksia.

Oulussa 18.5.2007

FT Jari Okkonen

TAULUKOT

Taulukko 2. Kohteiden koekuoppien ja tutkimusalueiden koordinaatit

kohde	koek.	x	y
167	1	4930,6	3440,4
	2	4930,7	3434,3
	3	4931,0	3430,3
	4	4930,0	3422,2
	5	4929,9	3416,3
	2x1m	4930,6	3428,3
169	A4	4808,3	2760,7
	A1/A2	4807,2	2754,5
	A3	4806,0	2746,9
	A5	4804,8	2738,5
96	A	4997,9	3008,0
	B	4996,7	3027,7
	C	4996,4	3066,6
	D1	4974,8	3009,4
	D2	4966,3	3111,1
	1x3m	4994,3	3017,1
	E	4986,6	3026,6
29	C1	5046,2	3111,5
	C2	5034,2	3084,6
	C3	5012,8	3078,7

Taulukko 1. Takymetrimittauksessa käytetyt kiinteä asemapisteeet

pno	X	Y	Z_rel
10000	5000.000	3000.000	260.000
10001	4996.551	3045.541	260.675
10002	5085.517	3051.327	271.836
10003	5020.132	2903.805	259.776
10004	4808.120	2742.780	259.401
10005	4819.670	2751.420	258.505
10010	4994.280	3076.320	260.767
10011	4981.650	3119.688	260.666
10012	4975.511	3180.115	261.163
10013	4974.786	3378.744	261.929
10014	4930.221	3422.419	261.322

KARTTALUETTELO

1. Pyhälahden alueella kesällä 2006 tutkittujen muinaisjäännöskohteiden sijoittuminen peruskartoille 4524 01 ja 4524 4.
2. Pyhälammen N-ranta [167]. Tutkimusalueet kolmen kuoppajäännöksen luona. Viisi koekuoppaa ja yksi 1x2 m laaja kaivausalue.
3. Pyhäniemi N-ranta [169 a]. Pitkänomainen asumuspainanne ja sen luokse sijoitetut kolme koekuoppaa ja 2x1 m laaja kaivausalue. Muinaisjäännöksen pohjoispuolella kaksi kiintopisteenä käytettyä paalua (KP 10004 ja 10005).
4. Pyhälahden Ristikankaan [29] ja Pyhälahden NE-rannan [96 a] kohteet. Koekuopat ja keittokuopan luokse tehdyn 3x1 m laajan kaivausalueen sijainti.
5. Pyhälahden NE-ranta [96 a]. Tasokartta keittokuopasta.. Tasokartta 1:20.
6. Pyhälahti NE-ranta [96 a]. Keittokuopan leikkauspiirros.
7. Pyhälahti Ristikangas [29]. Löytöpaikka, vanha pelto/niitty ja prospektoidut metsäkoneen urat.
8. Aarni Erä-Eskon jäljennös J. Lukkarisen vuonna 1917 piirtämästä aarteen löytöpaikkaa esittävästä kartasta.
9. Pyhälahden seudun muinaisjäännökset, vanha pelto/niitty ja takymetrin kiinteät asemapistet ilmavalokuvassa.

KUVALUETTELO

Aineisto on talletettu Oulun yliopiston arkeologian laboratorioon.

DIAKUVAT

N:o	ark.nro.	pvm	klo	Aihe	Suunta
1	270103	15.8.2006	9:00	Kohde 96, ennen toimia, kaira kuoppajäännöksessä	SE
2	270104	15.8.2006	9:00	Kohde 167, ennen toimia, liput kuoppajäännöksessä	WSW
3	270105	15.8.2006	10:45	169 A, ennen toimia. Tutkimusalue rajattuna	WSW
4	207106	15.8.2006	11:25	167, pintaturve poistettu	S
5	270107	15.8.2006	12:00	96, yleiskuva	S
6	270108	15.8.2006	12:00	96, yleiskuva	S
7	270109	15.8.2006	12:15	96, kuoppajäännös ennen turpeenpoistoa, naruilla merkitty	S
8	270110	15.8.2006	12:15	96, kuoppajäännös ennen turpeenpoistoa, naruilla merkitty	S
9	270111	15.8.2006	-	Kohde 96	-
10	270112	15.8.2006	-	Kohde 96	-
11	270113	15.8.2006	-	Kohde 96	-
12	270114	15.8.2006	13:00	169 A, työkuva	SE
13	270115	15.8.2006	13:00	169 A, tutkimusalueelta pintaturve poistettu	E
14	270116	15.8.2006	13:00	169 A, koekuoppa A4 ennen toimia	W
15	270117	15.8.2006	13:00	169 A, koekuoppa A3	W
16	270118	15.8.2006	13:00	169 A, koekuoppa A5	W
17	270119	15.8.2006	14:00	167, koekuoppa 3 pohjassa	W

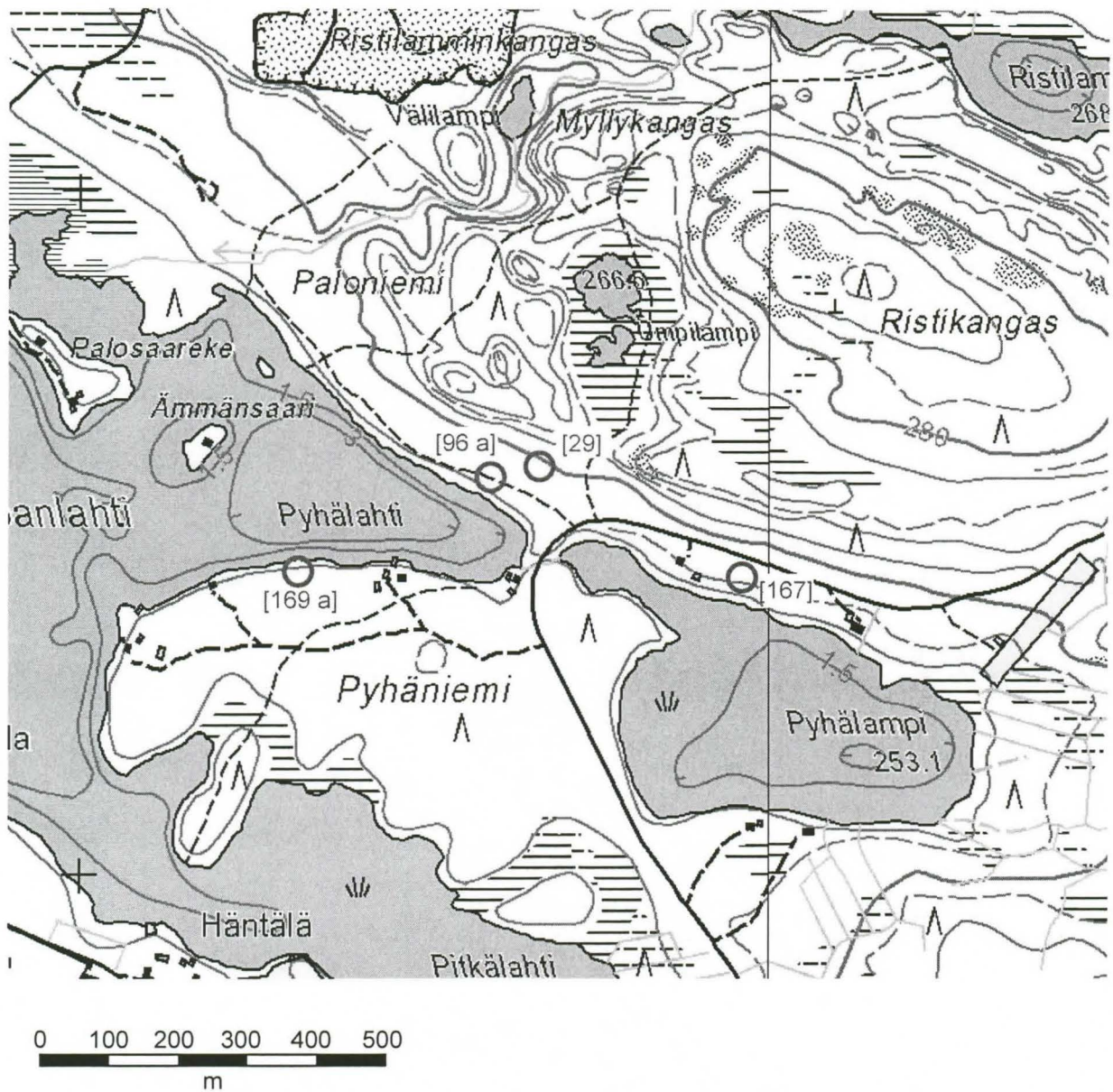
18	270120	15.8.2006	14:15	96, yleiskuva	ESE
19	270121	15.8.2006	14:20	96, koekuoppa A, yleiskuva	NNW
20	270122	15.8.2006	15:00	96, yleiskuva lahden pohjukasta, 96 keskellä	NW
21	270123	15.8.2006	15:06	Yleiskuva lahden pohjukasta, taustalla Ämmänsaari	W
22	270124	15.8.2006	15:15	169 A, yleiskuva linjasta	E
23	270125	15.8.2006	16:00	167, työkuva, Anna B2:lla	N
24	270126	15.8.2006	16:00	167, työkuva, A1-2	NW
25	270127	15.8.2006	16:15	167, B2 pohja, tasokuva	N
26	270128	16.8.2006	9:45	167, B4 pohja, tasokuva	E
27	270129	16.8.2006	9:45	167, tasokuva A1-2, taso 4 40 cm	SW
28	270130	16.8.2006	10:50	169 A, tasokuva A1-2, hiiltä ja vanha koepisto. E-horisontti	W
29	270131	16.8.2006	11:15	167, tasokuva B1, pohja	N
30	270132	16.8.2006	13:00	167, tasokuva A1-2, 5. taso, hiiltä	W
31	270133	16.8.2006	13:00	167, tasokuva A1-2, 5. taso, hiiltä	E
32	270134	16.8.2006	13:00	167, tasokuva A1-2, 5. taso, hiiltä, yksityiskohta	E
33	270135	16.8.2006	13:20	167, 1. hiilinäytteen kohta itäprofiilissa	E
34	270136	16.8.2006	16:15	96, koeoja, pinta turpeenpoiston jälkeen	N
35	270137	16.8.2006	16:45	96, koekuoppa A	N
36	270138	16.8.2006	16:50	96, koekuoppa B	W
37	270139	17.8.2006	11:15	167, tasokuva A1-2, pohja (taso 9)	W
38	270140	17.8.2006	11:15	167, A1-2 eteläprofiili	S
39	270141	17.8.2006	11:18	167, A1-2 pohjoisprofiili	N
40	270142	17.8.2006	11:20	167, A1-2 itäprofiili	E
41	270143	17.8.2006	11:20	167, A1-2 länsiprofiili	W
42	270144	17.8.2006	14:15	169 A, loppukuva kuopista A1-2	W
43	270145	18.8.2006	11:26	96, työkuva	S
44	270146	18.8.2006	13:20	96, työkuva	SW
45	270147	18.8.2006	15:35	169 A, koekuoppa A5, pohjoisseinän profiili	N
46	270148	18.8.2006	15:36	169 A, koekuoppa A5, loppukuva	S
47	270149	18.8.2006	15:52	96, keittokuoppa A1-3, taso 3	S
48	270150	21.8.2006	13:21	169 A, koekuoppa A3, loppukuva	W
49	270151	21.8.2006	13:45	96, keittokuoppa, itäseinämä, hiilinäytteitä.	W
50	270152	21.8.2006	14:18	96, keittokuoppa, hiilinäytteet 14-15	W
51	270153	21.8.2006	15:10	96, keittokuoppa, pohjan hiili	W
52	270154	21.8.2006	15:20	96, keittokuoppa, hiiltynyt puu pohjalla, näyte 21	W
53	270155	21.8.2006	15:20	96, keittokuoppa, hiiltynyt puu pohjalla, näyte 21	W
54	270156	21.8.2006	15:45	96, keittokuoppa, hiilinäyte kuopan länsiseinässä	W
55	270157	21.8.2006	16:00	96, keittokuoppa, kuopan pohja	W
56	270158	21.8.2006	16:00	96, keittokuoppa, kuopan pohja	E
57	270159	22.8.2006	9:00	Yleiskuva lahden kärjestä 96:lle	NW
58	270160	22.8.2006	9:00	Yleiskuva lahden kärjestä 96:lle	NW
59	270161	22.8.2006	9:10	169 A, A4 pohja, tasokuva	W
60	270162	22.8.2006	9:10	169 A:n ranta, yleiskuva (Ämmänsaari)	NW
61	270163	22.8.2006	9:10	169 A:n ranta, yleiskuva (Ämmänsaari)	NNE
62	270164	22.8.2006	9:20	Yleiskuva niemen kärkeen	E
63	270165	22.8.2006	9:20	Yleiskuva 96:lle	N
64	270166	22.8.2006	9:20	Yleiskuva 96:lle	N
65	270167	22.8.2006	9:40	96, "muuri", C1	N
66	270168	22.8.2006	9:40	96, "muuri", C1	N
67	270169	22.8.2006	13:00	96, keittokuoppa, tasokuva pohja	S
68	270170	22.8.2006	13:00	96, keittokuoppa, länsiprofiili, profiilin pohjoispää	W
69	270171	22.8.2006	13:06	96, keittokuoppa, länsiprofiili, profiilin eteläpää	W
70	270172	22.8.2006	13:06	96, keittokuoppa, itäprofiili, profiilin pohjoispää	E
71	270173	22.8.2006	13:06	96, keittokuoppa, itäprofiili, profiilin eteläpää	E
72	270174	22.8.2006	13:06	96, keittokuoppa, eteläprofiili	S
73	270175	22.8.2006	13:07	96, keittokuoppa, pohjoisprofiili	N
74	270176	22.8.2006	13:09	96, keittokuoppa, itäprofiilin yksityiskohta	E

MUSTAVALKOKUVAT

Oulun yliopisto arkeologian laboratorio. Negatiivikansio 9 sivut 70-72

N:o	pvm	klo	Aihe	Suunta
1	15.8.2006	9:00	96 ennen toimia, kaira kuoppajäänöksessä	SE
2	15.8.2006	9:00	167 ennen toimia, liput kuoppajäänöksessä	WSW
3	15.8.2006	10:45	169 a ennen toimia, tutkimusalue rajattuna	WSW
4	15.8.2006	11:24	167, pintaturve poistettu	WSW

5	15.8.2006	12:00	96, yleiskuva	S
6	15.8.2006	12:00	96, yleiskuva	S
7	15.8.2006	12:15	96, kuoppajäännös, naruilla merkittynä	S
8	15.8.2006	12:15	96, kuoppajäännös, naruilla merkittynä	S
9	15.8.2006	12:15	96, koekuoppajonon länsipää, liput linjalla	E
10	15.8.2006	12:15	96, koekuoppajonon keskikohta, liput linjalla	E
11	15.8.2006	12:15	96, koekuoppajonon itäpää, punamultäläiskä	E
12	15.8.2006	13:00	169 a, työkuva	SE
13	15.8.2006	13:00	169 a, asuinpainanne, 2x1 m pintaturve pois	E
14	15.8.2006	13:00	169 a, asuinpainanne, 2x1 m pintaturve pois	E
15	15.8.2006	13:00	169 a, koekuoppa A4 ennen toimia	W
16	15.8.2006	13:00	169 a, koekuoppa A3 ennen toimia	W
17	15.8.2006	13:00	169 a, koekuoppa A5 ennen toimia	W
18	15.8.2006	14:15	96 yleiskuva	ESE
19	15.8.2006	14:20	96 yleiskuva, koekuoppa A	NNW
20	15.8.2006	15:00	96 yleiskuva lahden pohjukasta, kohde kuvan keskellä	NW
21	15.8.2006	15:00	yleiskuva lahden pohjukasta, taustalla Ämmänsaari	W
22	15.8.2006	15:15	169 a, yleiskuva linjasta	E
23	16.8.2006	10:50	169 a, yleiskuva, painanne ja A3	SW
24	16.8.2006	16:10	96, koeoja, pinta turpeenpoiston jälkeen	N
25	16.8.2006	16:45	96, koekuoppa A	N
26	16.8.2006	16:50	96, koekuoppa B	W
27	17.8.2006	14:20	169 a, loppukuva kuopista A1-2	E
28	18.8.2006	15:34	169 a, koekuoppa A5, loppukuva	E
29	18.8.2006	15:50	96, keittokuoppa, A1-3, taso 3	S
30	21.8.2006	13:20	169 a, koekuoppa A3, loppukuva	E
31	22.8.2006	9:00	yleiskuva lahden kärjestä 96:lle	NW
32	22.8.2006	9:00	yleiskuva lahden kärjestä	W
33	22.8.2006	9:10	yleiskuva 96:lle lahden toiselta puolelta	N
34	23.8.2006	10:06	C2 kuoppa, kuva hiililäiskistä	S
35	23.8.2006	10:15	169 a, tasokuva, A3, hiilinäytteet	E
36	23.8.2006	10:15	169 a, tasokuva, A3, hiilinäytteet	E
37	23.8.2006	11:15	167 kuoppajäännös, vallin alta otetun hiilinäytteen kohta	E
38	23.8.2006	11:15	koekuoppa 0,5x0,5 m	N
39	23.8.2006	11:15	167, yleiskuva vallin kohdalle tehdystä koekuopasta	E
40	23.8.2006	11:15	167, yleiskuva, kuopasta hiilinäytteet	E
41	23.8.2006	12:30	työkuva, Mirette ja Sami metallinilmaisimen kanssa	-
42	23.8.2006	12:30	työkuva, Mirette ja Sami metallinilmaisimen kanssa	-
43	23.8.2006	12:30	työkuva, Mirette ja Sami metallinilmaisimen kanssa	-
44	23.8.2006	12:30	Heli takymetrillä	-
45	23.8.2006	12:30	Heli takymetrillä	-
46	23.8.2006	12:30	Tiina koekuopalla	-
47	23.8.2006	12:30	Anna koekuopalla	-
48	23.8.2006	12:30	Anna koekuopalla	-
49	23.8.2006	12:30	Saila prismanpitäjänä	-
50	23.8.2006	12:30	Saila prismanpitäjänä	-
51	23.8.2006	12:30	Anne-Mari ja Terhi koekuopalla	-
52	23.8.2006	12:30	työkuva	-
53	23.8.2006	12:30	yleiskuva korvesta, kohde 29	-
54	23.8.2006	12:30	yleiskuva korvesta, kohde 29	-
55	23.8.2006	14:03	29, C1, loppukuva	S
56	23.8.2006	14:05	29, C2, loppukuva	S
57	23.8.2006	14:05	29, C2, länsiprofiili	W
58	23.8.2006	14:05	29, C2, pohjoisprofiili	N
59	23.8.2006	14:05	29, C2, itäprofiili	E
60	24.8.2006	10:30	D2 itäprofiili	E
61	24.8.2006	10:30	yleiskuva, D2 ja oja	NE

Kartta 1. Pyhälahden alueella kesällä 2006 tutkittujen muinaisjäännöskohteiden sijoittuminen peruskartalle 4524 01 ja 4524 4.

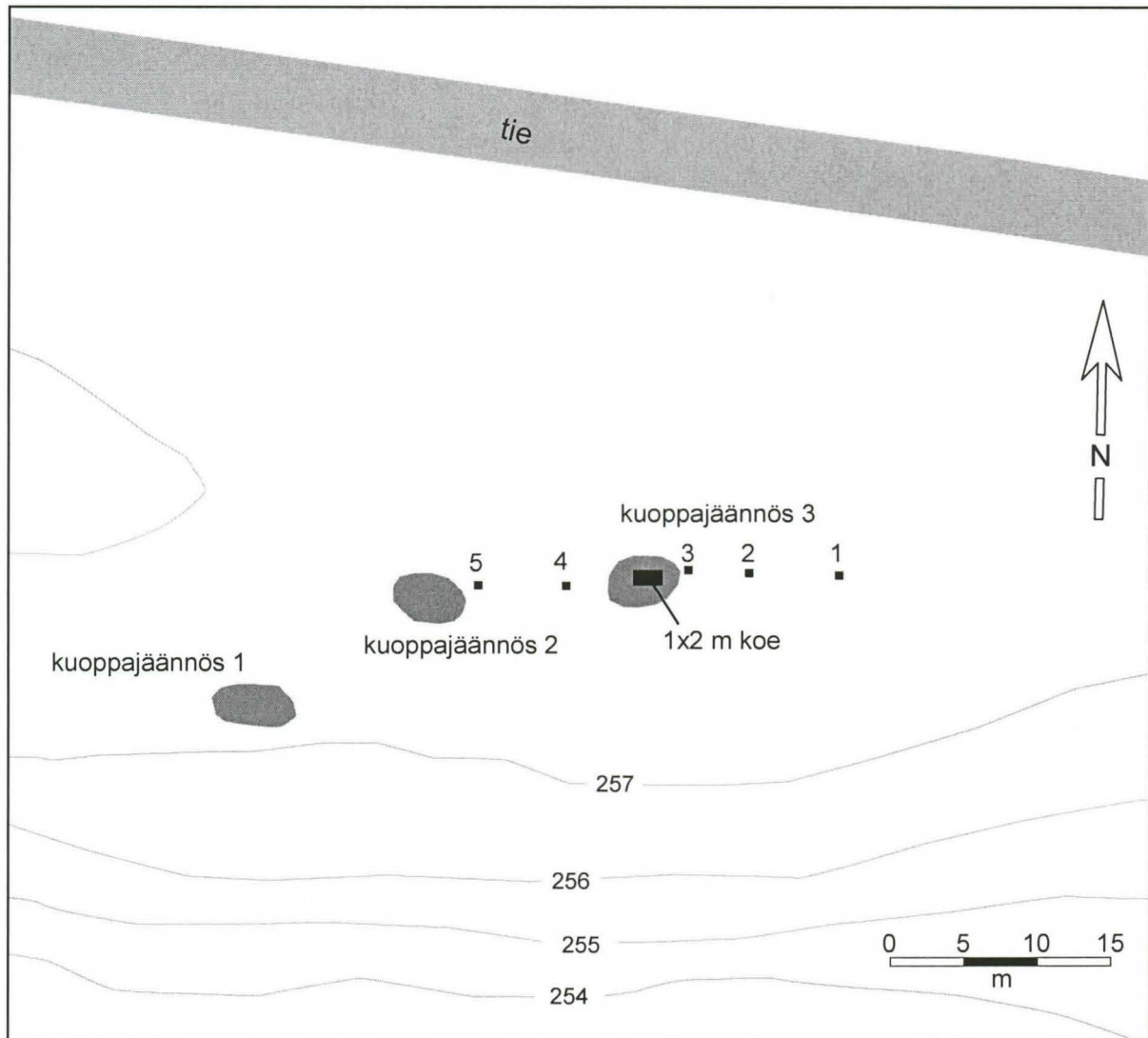
Kohteiden KKJ-koordinaatit:

Pyhälahti (Ristikangas) [29] x=7317 60; y=4469 68; z=257,5-260 (N60)

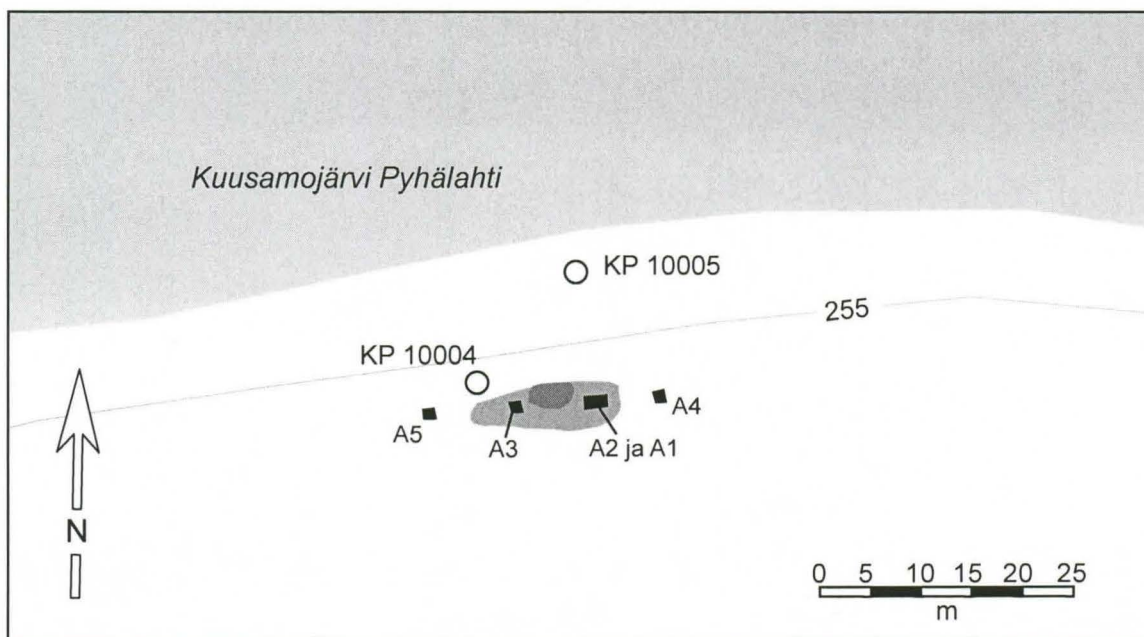
Pyhälahti NE-ranta [96 a] x=7317 56; y=4469 64; z=255-257,5 (N60)

Pyhäniemi N-ranta [169 a] x=7317 44; y=4469 30; z=255 (N60)

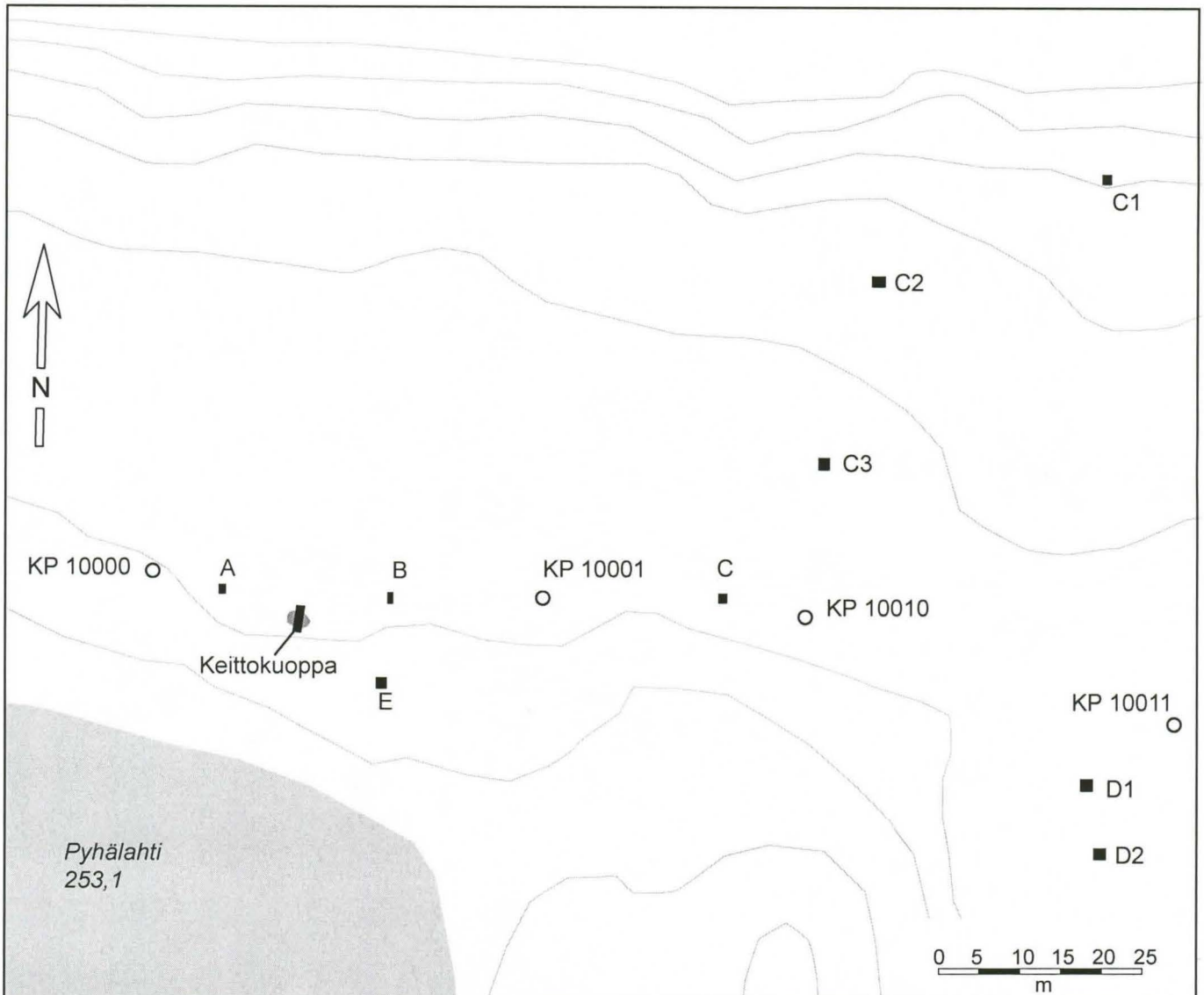
Pyhälammen N-ranta [167] x=7317 42; y=4469 93; z=255 (N60)

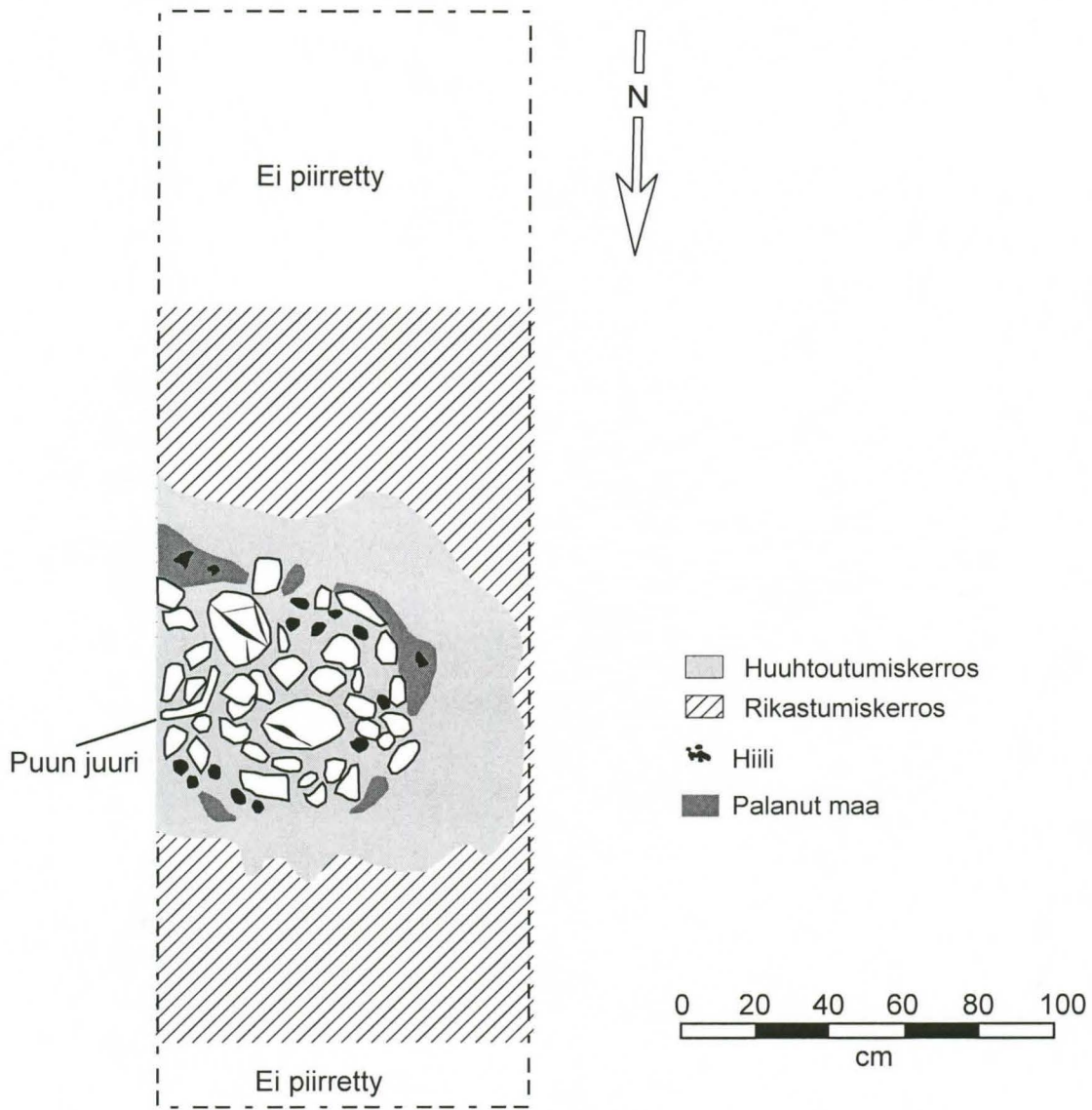
Kartta 2. Pyhälammen N-ranta [167]. Tutkimusalueet kolmen kuoppajäännöksen luona. Viisi koekuoppaa ja yksi 1x2 m laaja kaivausalue.

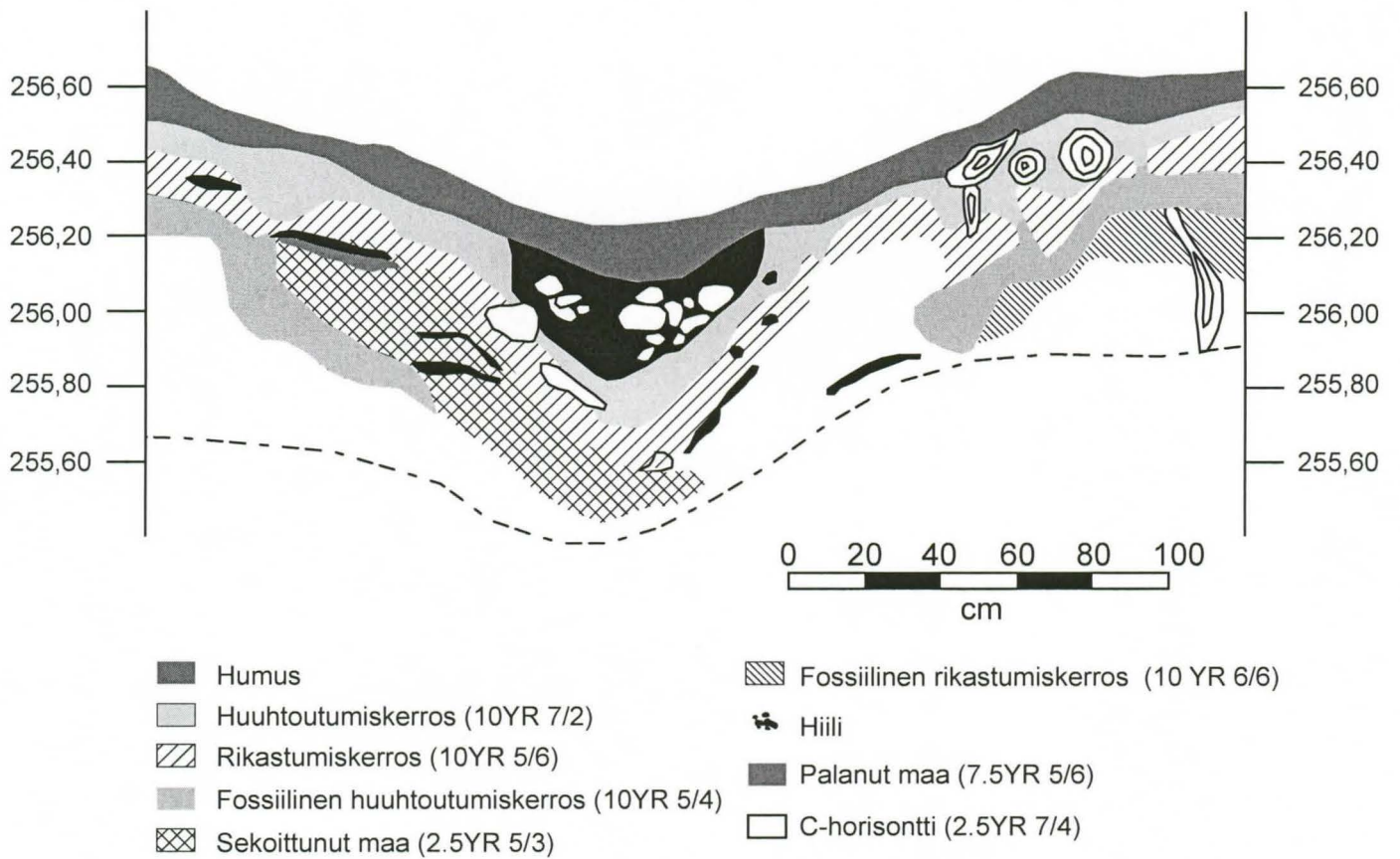
Kartta 3. Pyhäniemi N-ranta [169 a]. Pitkänomainen asumuspainanne ja sen luokse sijoitetut kolme koekuoppaa ja 2x1 m laaja kaivausalue. Muinaisjäänneksen pohjoispuolella kaksi kiintopisteenä käytettyä paalua (KP 10004 ja 10005). Keskiosan syvempi kohta merkitty tummemmalla.

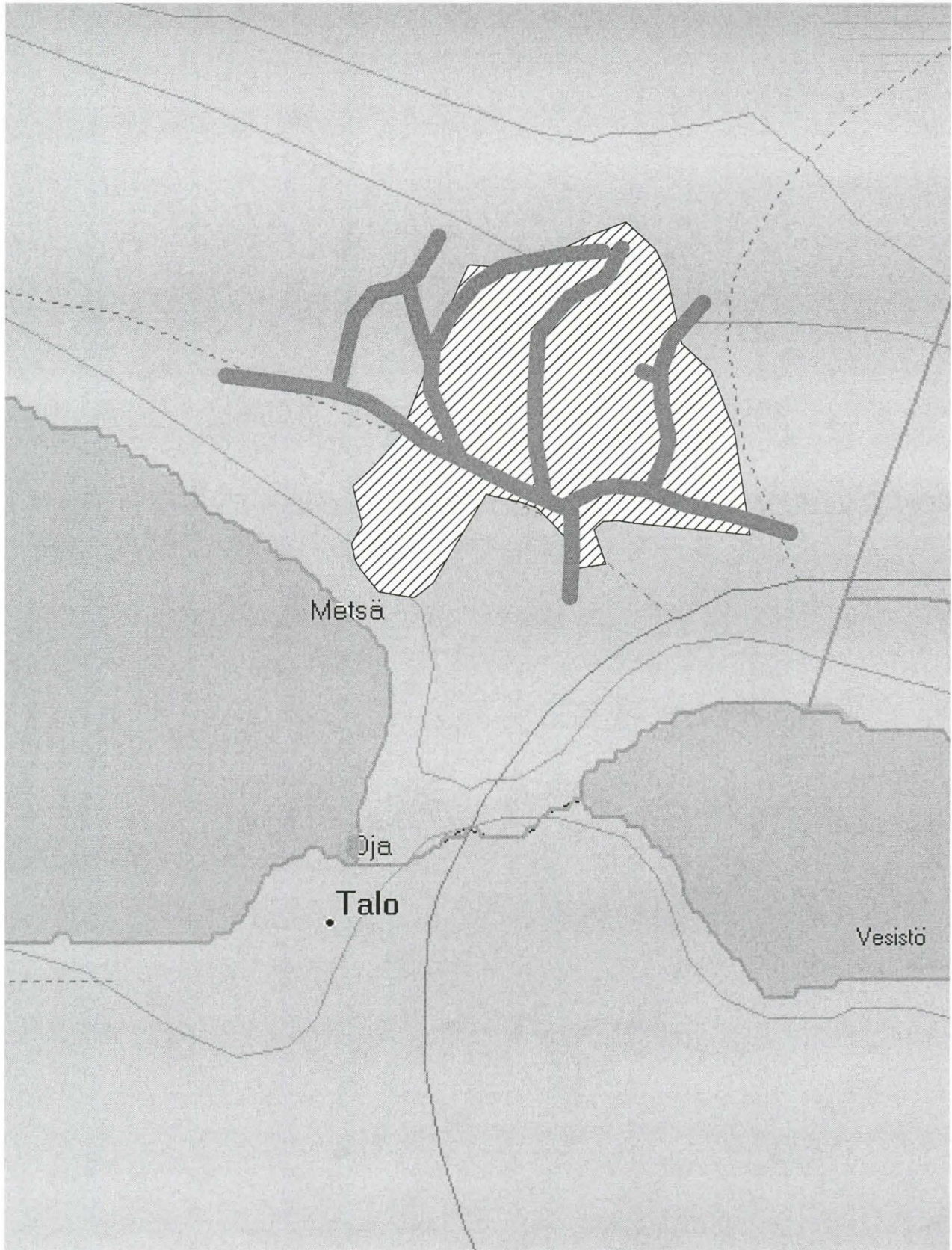
Kartta 4. Pyhälahden Ristikankaan [29] ja Pyhälampi NE-rannan [96 a] kohteet. Koekuopat ja keittokuopan luokse tehdyn 3x1 m laajan kaivausalueen sijainti. Kiintopisteenä käytetyt paalut (KP).

Kartta 5. Pyhälahden NE-ranta [96 a]. Tasokartta keittokuopasta 1:20.

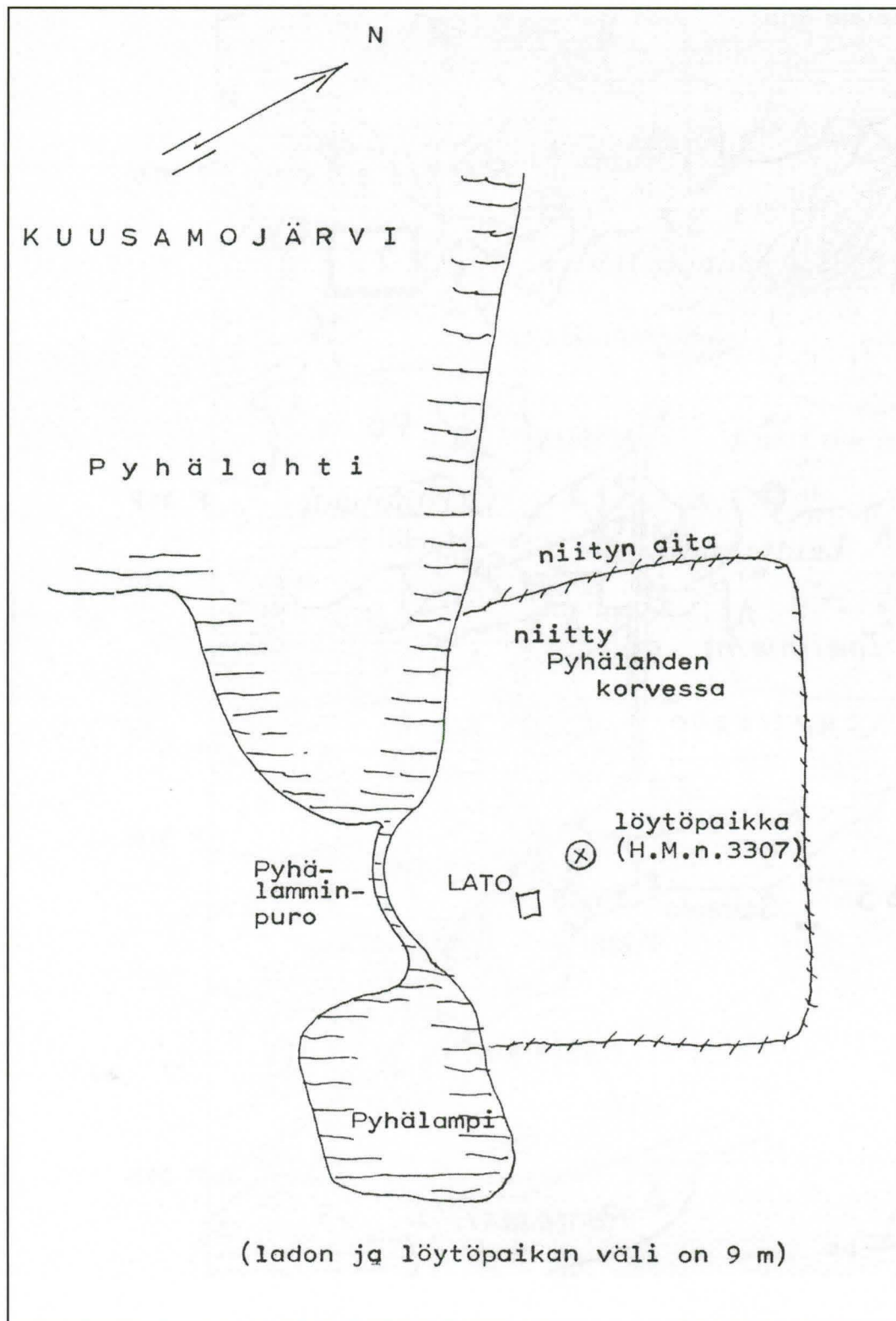
Kartta 6. Pyhälahti NE-ranta [96 a]. Keittokuopan poikkileikkaus.

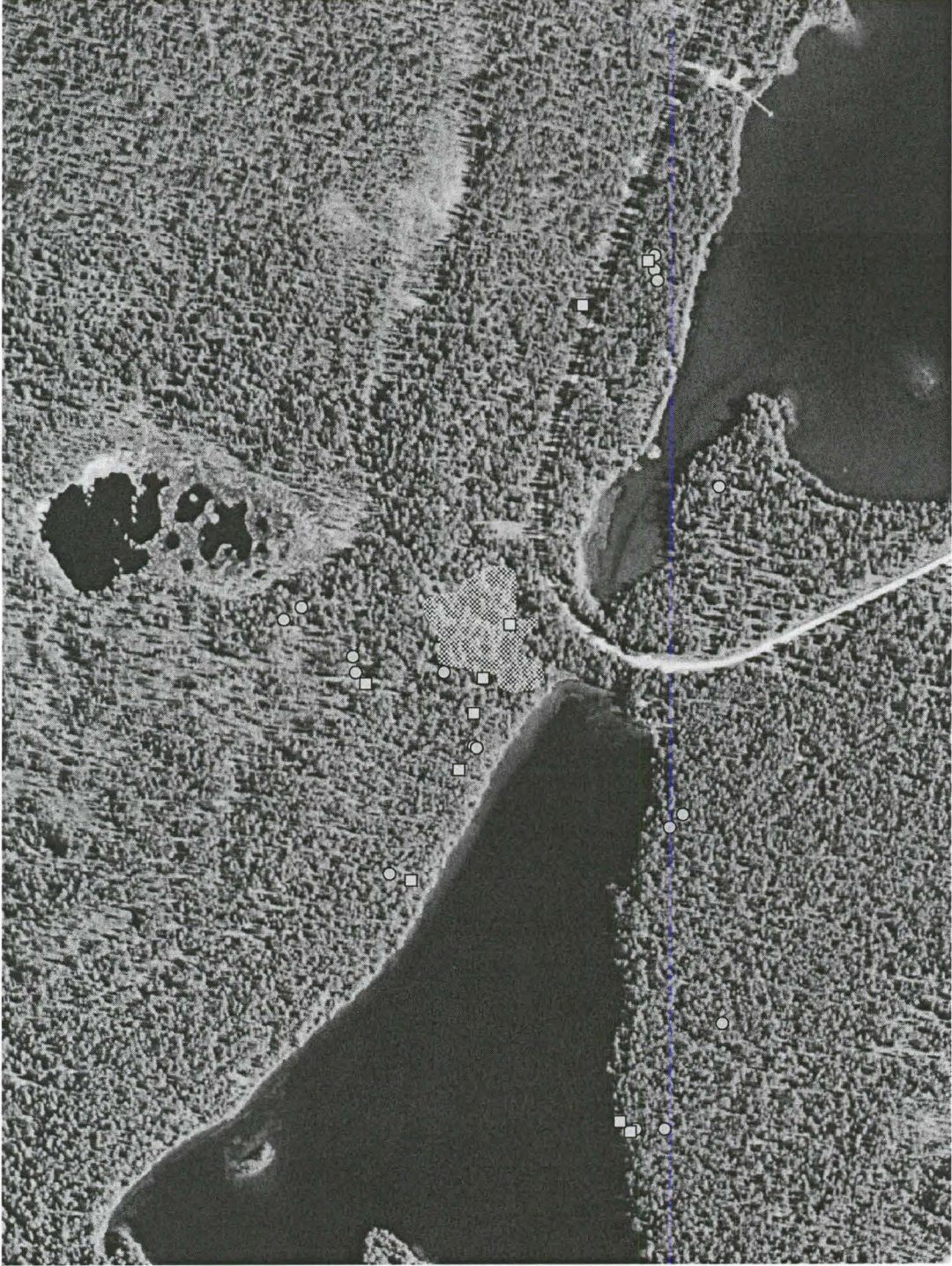
Kartta 7. Pyhälahti Ristikangas [29]
 Löytöpaikka, vanha pelto/niitty ja
 prospektoidut metsäkoneen urat.

 Vanha pelto/niitty
 Prospektoitu alue

0 10 20 30 40 50
 m

Kartta 8. Aarni Erä-Eskon jäljennös J. Lukkarisen vuonna 1917 silmämääräisesti piirtämästä kartasta "Pyhälahden saksal. rahojen löytöpaikasta Kuusamossa" (Erä-Esko 1975, 110).

- kiinteä asemapiste
- muinaisjäännös

KUVAT

Kuva 1. Pyhälampi N-ranta [167]. Kohteen itäisimpään kuoppajäännökseen tehty 2x1 m laaja tutkimusalue turpeen poistamisen jälkeen. Kuvattu luoteesta.

Kuva 2. Pyhäniemi N-ranta [169]. Asuinpainanteeseen tehty 2x1 m laaja tutkimusalue (A1/A2) turpeen poistamisen jälkeen. Löytöinä kvartsi-iskoksia ja palanutta luuta. Kuvattu lännestä.

Kuva 3. Pyhälahti NE-ranta [96]. Näkymä esihistorialliselle asuinpaikalle pohjoisesta. Keskellä rannassa on keittokuoppa ja vasemmalla raha-aarten löytöpaikka.

Kuva 4. Pyhälahti NE-ranta [96]. Keittokuopan tutkimusalue 3x1 m rajattuna naruilla. Taustalla näkyvässä Pyhälahti ja Pyhäniemen pohjoisranta.

Kuva 5. Pyhälahden Ristikankaan [29] hopea-aarteen rahoja (Pekka Sarvas, Raha-aarteita Kuusamosta 1986, 231. Kuusamon historia IV). Löytö ajoittuu 1000-luvun loppuun.

Kuva 6. Pyhälahden korpea [29]. Näkymä vanhalle pelto ja niittyalueelle jonka läpi metsäkoneen ura kulkee. Kuvattu itäkaakosta.

Kuva 7. Pyhälahden korpea [29]. Näkymä vanhalle pelto ja niittyalueelle josta raha-äärre löydettiin. Etualalla yksi prospektoiduista metsäkoneen urista. Kuvattu rinteestä lounaaseen.

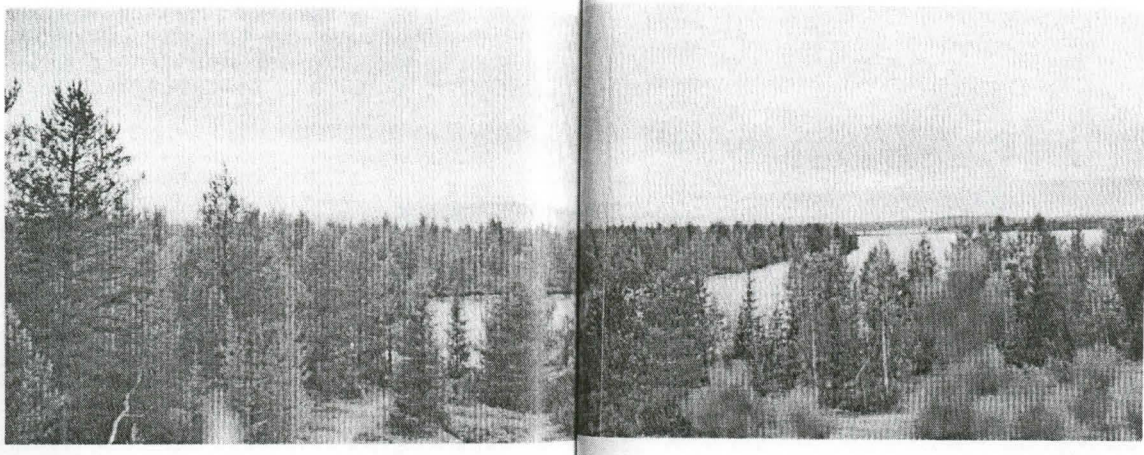
Kuva 8. Pyhälähden Ristikangas [29]. Koekuopan C1 pellonraivauksessa syntynyttä kivipanosta jyrkähkön rinteen tyvessä metsäkoneen ajouralla.

Kuva 9. Pyhälähden Ristikangas [29]. Koekuopan C2 lapion tai kuokan jälkiä aarteen löytöpaikan luona.

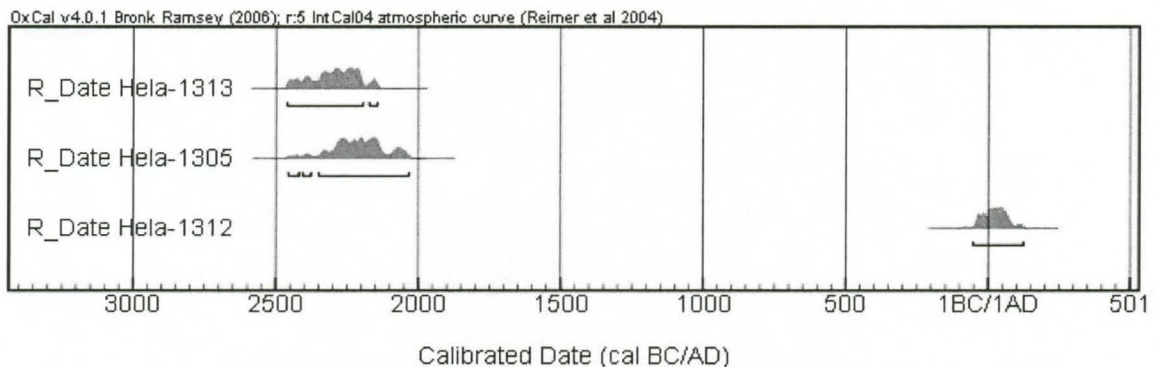
Kuva 10. Pyhälahden Ristikangas [29]. Koekuopan C2 pellonmuokkauksesta syntyneitä jälkiä ja hiilen kappaleita huuhtoutumiskerroksen pinnassa.

Kuva 11. Pyhälahden Ristikangas [29]. Aarni Erä-Eskon valokuva aarteen löytöpaikasta vuodelta 1956. Kuva on otettu löytöpaikan koillispuolelta lounaaseen päin. Niityn alue on selvästi havaittavissa (Pekka Sarvas, Raha-aarteita Kuusamosta 1986, 228-229. Kuusamon historia IV).

Kuva 12. Pyhälahden Ristikangas [29]. Raha-aarteiden löytöpaikka kuvattuna arviolta samoilta sijoilta ja samaan suuntaan kuin Erä-Eskon kuva. Taustalla häämöttää Pyhalahti ja Pyhäniemi.

Kuva 13. Kolmen Pyhälahden seudun muinaisjäännöskohteen ajoittuminen C14-näytteiden perusteella. Pyhälammen N-rannan (Hela-1313) pyyntikuoppa ja Pyhäniemen N-rannan asuinpainanteen palaneet luut (Hela-1305) ajoittuvat kivikaudelle 2500–2000 eKr. Pyhälahden NE-rannan asuinpaikan keittokuoppa ajoittuu varhaismetallikaudelle 53 eKr. – 125 jKr.

LIITE

Löytöluettelot kohteista Kuusamo 169 ja 96

Asuinpaikkalöytöjä, jotka FT Jari Okkonen kaivautti

Kuusamon Pyhäniemen N-rannasta [169a] 14.-25.8.2006.

Ks. Jari Okkosen kaivauskertomus Museoviraston arkeologian osaston arkistossa.

Diar. 14.5.2007

Luett. Jari Okkonen

Koekuoppa A4 (x=4808,3; y=2760,7; z= n. 255)

Huuhtoutumiskerros

1 KVARTSI-ISKOS, 6 g.

KM 36661:1

Koekuoppa A1 (x=4807,2; y=2754,5; z=n. 255)

Huuhtoutumiskerros

2 KVARTSI-ISKOKSIA 4 KPL, 4 g

KM 36661:2

Koekuoppa A2 (x=4807,2; y=2754,5; z=n. 255)

Huuhtoutumiskerros

3 KVARTSI-ISKOKSIA 6 KPL, 1 g

KM 36661:3

Koekuoppa A3 (x=4806,0; y=2746,9; z=n. 255)

Huuhtoutumiskerros

4 KVARTSI-ISKOKSIA 11 KPL, 10 g

KM 36661:4

Asuinpaikkalöytöjä, jotka FT Jari Okkonen kaivautti

Kuusamon Pyhälahden NE-rannasta [96] 14.-25.8.2006.

Ks. Jari Okkosen kaivauskertomus Museoviraston arkeologian osaston arkistossa.

Diar. 14.5.2007

Luett. Jari Okkonen

Koeruutu 3x1m keittokuoppa (x=4994,3; y=3017,1; z= n. 255)

Rikastumiskerros

1 KVARTSI-ISKOS, 7 g.

KM 36662:1

Koekuoppa A (x=4997,9; y=3008,0; z=n. 255)

Huuhtoutumiskerros

2 KVARTSI-ISKOKSIA 4 KPL, 40 g

KM 36662:2

Koekuoppa D2 (x=4966,3; y=3111,1; z=n. 255)

Huuhtoutumiskerros

3 KVARTSI-ISKOS, 4 g

KM 36662:3